

Rada Fundacji:

Danuta Przywara - Przewodnicząca
Henryka Bochniarz
Janusz Grzelak
Ireneusz Cezary Kamiński
Witolda Ewa Osiatyńska
Andrzej Rzepliński
Wojciech Sadurski
Miroslaw Wyrzykowski

Zarząd Fundacji:

Prezes: Maciej Nowicki
Wiceprezes: Piotr Kładoczny
Sekretarz: Małgorzata Szuleka
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członkini: Aleksandra Iwanowska

Warszawa, 24 września 2021 r.

L.Dz. 980/2021/EO

Sz.P. Bartosz Grodecki
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Ad-
ministracji

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 13 września 2021 r. dP-WLM-0231-104/2021/DM, w załączeniu przesyłam uwagi Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do projektu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Z poważaniem

Maciej Nowicki
Prezes Zarządu

Uwagi Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do projektu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Uwagi generalne

Helsińska Fundacja Praw Człowieka co najmniej od 2014 r. wielokrotnie wskazywała¹, że wysokość świadczenia pieniężnego wypłacanego w ramach pomocy socjalnej nie spełniała standardów określanych w art. 17 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (wersja przekształcona), dalej jako dyrektywa. Wysokość tego świadczenia nie pozwala bowiem na zagwarantowanie odpowiedniego poziomu życia cudzoziemców ubiegającym się o udzielenie ochrony międzynarodowej, w tym na utrzymanie i ochronę zdrowia fizycznego i psychicznego.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jednocześnie postulowała podniesienie kwot wypłacanych cudzoziemcom ubiegającym się o udzielenie ochrony międzynarodowej².

Uwagi do § 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Komentowana zmiana dotyczy zmiany wysokości pomocy pieniężnej na zakup środków higieny osobistej, związanej z pobytem w ośrodku dla cudzoziemców z 20 PLN na 30 PLN.

Należy podkreślić, że ta podwyższona kwota jest kwotą niewystarczającą na pokrycie podstawowych wydatków przez osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej. Z informacji uzyskanych przez Fundację w czasie wizyt w ośrodkach dla cudzoziemców realizowanych wspólnie z UNHCR w ramach projektu Age Gender Diversity, które odbywają się co roku, wynika, że środki te nie wystarczają m.in. na zakup pieluch dla dzieci.

¹ Uwagi Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do projektu ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (projekt z 1 grudnia 2014 r.), z dnia 8 stycznia 2015 r., "W poszukiwaniu ochrony. Wybrane problemy dotyczące realizacji praw cudzoziemców ubiegających o nadanie statusu uchodźcy i objętych ochroną międzynarodową w latach 2012–2014. Obserwacje Programu Pomocy Prawnej dla Uchodźców i Migrantów Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka." Warszawa 2014 r.

² PROPOZYCJE ZMIAN DO PROJEKTU USTAWY O ZMIANIE USTAWY O UDZIELANIU CUDZOZIEMCOM OCHRONY NA TERYTORIUM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ ORAZ NIEKTÓRYCH INNYCH USTAW, 19 maja 2015 r., W poszukiwaniu ochrony. Wybrane problemy dotyczące realizacji praw cudzoziemców ubiegających o nadanie statusu uchodźcy i objętych ochroną międzynarodową w latach 2012–2014. Obserwacje Programu Pomocy Prawnej dla Uchodźców i Migrantów Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Warszawa 2014 r.

Z nieznanymi powodami, ustawodawca nie zdecydował się na podwyższenie wysokości kieszonek, które obecnie wynoszą 50 PLN (§ 4. 1 rozporządzenia w sprawie wysokości), które również wymaga podwyższenia. Kwota ta nie była waloryzowana od 2005 r.

Po wprowadzonych zmianach od dnia 1 stycznia 2022 r. osoba ubiegająca się o udzielenie ochrony międzynarodowej i zamieszkująca ośrodek dla cudzoziemców, będzie otrzymywała sumarycznie 80 PLN miesięcznie, co jak wskazano nie jest kwotą wystarczającą na pokrycie niezbędnych wydatków.

Uwagi do § 1 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej

Obecnie kwota świadczenia pieniężnego na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu wynosi dziennie 25 złotych na osobę samotnie gospodarującą i odpowiednio mniej w przypadku pobytu w Polsce z członkami rodziny. Oznacza to, że osoba samotnie gospodarująca otrzymuje 750 PLN miesięcznie, rodzina dwuosobowa-1200 PLN, rodzina trzyosobowa- 1350 PLN, zaś czterosobowa – 1500 PLN. Kwota ta nie była waloryzowana od 2005 r.

Należy stwierdzić, że kwoty wypłacane obecnie cudzoziemcom na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu są niższe niż minimum socjalne (wyznaczające próg ubóstwa), które w 2020 r. (w IV kwartale 2020 r.) wynosiło:

- 1269,30 PLN w gospodarstwie jednoosobowym,
- 2 101,27 PLN w dwuosobowym,
- 3 140,25 PLN w trzyosobowym,
- 3 357,74 PLN w trzyosobowym z dzieckiem starszym,
- 4 063,11 PLN w czterosobowym,
- 4 988,08 PLN - w pięciosobowym³.

Jednocześnie, cudzoziemcy ubiegający się o udzielenie ochrony międzynarodowej nie są uprawnieni do otrzymywania świadczeń z pomocy społecznej, nie mogą również podjąć pracy zarobkowej przez pierwsze 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, a ich jedynym dochodem są świadczenia socjalne zapewniane przez Urząd do Spraw Cudzoziemców.

Z doświadczenia HFPC wynika, że większość tego świadczenia pochłaniają koszty związane z wynajęciem i utrzymaniem mieszkania, co powoduje, że pozostała kwota jest niewystarczająca do zapewnienia godnego poziomu życia.

W projekcie rozporządzenia zmieniającego zaproponowano, aby wysokość świadczenia pieniężnego dla osoby samotnie gospodarującej wynosiła 776 PLN miesięcznie. *De facto* oznacza to wzrost tego świadczenia o 16 PLN na miesiąc. W przypadku rodziny dwuosobowej nie dojdzie do wzrostu wysokości przyznawanego świadczenia, pozostanie ono na takim samym poziomie tj. 1200 PLN. Wzrost świadczenia będzie odnotowany w przypadku rodzin trzyosobowych do wysokości 1800 PLN oraz czterosobowych w wysokości 2400 PLN.

³ <https://www.ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-socjalne>

Proponowane podwyższone kwoty nadal nie będą wystarczające na pokrycie podstawowych potrzeb cudzoziemców², gdyż kwoty świadczenia pieniężnego będą nadal poniżej kwoty oznaczającej próg ubóstwa, czyli tzw. minimum socjalnego i nie pozwolą na zaspokajanie podstawowych potrzeb, w tym na wynajęcie mieszkania na wolnym rynku.

Co więcej, wysokość świadczenia nie jest zróżnicowana w zależności od sytuacji cudzoziemca. Nie są dostosowane do stanu zdrowia cudzoziemców, wieku lub stopnia niepełnosprawności. Przyznawane kwoty mają charakter generalny, co oznacza, że zdrowa osoba, mogąca dodatkowo pracować, ma prawo do takiego samego zasiłku co osoba starsza czy też chora, która ma niewielkie szanse na znalezienie pracy. Takie rozwiązanie nie jest zgodne z wyrokiem Saciri⁴. Zgodnie z nim (...) państwo członkowskie powinno czuwać nad tym, by łączna wysokość zasiłków pieniężnych obejmujących materialne warunki przyjmowania wystarczała do zapewnienia godnego poziomu życia odpowiedniego dla stanu zdrowia osób ubiegających się o azyl oraz ich utrzymania, umożliwiając im w szczególności dysponowanie zakwaterowaniem przy uwzględnieniu w razie potrzeby zachowania interesu osób mających specjalne potrzeby na mocy przepisów art. 17 tejże dyrektywy. Materialne warunki przyjmowania przewidziane w art. 14 ust. 1, 3, 5 i 8 dyrektywy 2003/9/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. ustanawiającej minimalne normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o azyl, nie obciążają państw członkowskich, gdy postanowiły one przyznawać te warunki wyłącznie w postaci zasiłków pieniężnych. Jednakże wysokość tych zasiłków musi być wystarczająca do tego, by umożliwić zakwaterowanie małoletnich dzieci z ich rodzicami, tak aby mogła zostać utrzymana jedność rodziny osób ubiegających się o azyl.”

W związku z powyższym proponujemy:

- Podwyższenie wysokości świadczenia pieniężnego, którego poziom byłby właściwy do zapewnienia godnego poziomu życia, wyższego niż tzw. minimum socjalne,
- Podwyższenie wysokości kieszonkowego oraz pomocy pieniężnej na zakup środków higieny osobistej, otrzymywanego przez osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową do wysokości min. 100 PLN,
- Wprowadzenie rozwiązania, wedle którego kompetencją ministra właściwego do spraw wewnętrznych byłoby wskazanie zasad regularnej waloryzacji świadczeń i pomocy pieniężnej oraz
- Umożliwienie podejmowania pracy przez cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej już po upływie **2 miesięcy** od dnia złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce, co zdecydowanie pozwoliłoby na podniesienie poziomu życia cudzoziemcom.

⁴ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27 lutego 2014 r. C-79/13 FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR DE OPVANG VAN ASIELZOEKERS v. SELVER SACIRI I INNI